

Inhoud

1

De schepper

7

2

Hildeke

67

1

De schepper

IK SLIEP in de logeerkamer, tegenover de kamer van Hildeke, zoals ik mijn jongere zus nog steeds noemde, al was ze inmiddels tweeënvijftig. Ik had haar gevraagd bij mij in het grote bed te slapen. Even was ze op de overloop blijven staan, had verontschuldigend geglimlacht en haar koffertje naar haar eigen kamer gerold.

Het was kort na de dood van mijn vader, we brachten het weekend door in het ouderlijk huis in Hasselt. Ik was bang in dat huis, vooral 's winters, als het zo vroeg donker werd en het op straat zo stil was. Het lag weliswaar in een residentiële wijk, maar sinds mijn vader twee jaar eerder in een verzorgingstehuis was opgenomen, stond het vrijwel leeg. Zodra het begon te schemeren trok ik de rode velours gordijnen dicht; pas daarna durfde ik de lichten aan te doen.

's Nachts vond ik het er akelig. Wat als dieven dachten dat het huis onbewoond was en het glas van de achterdeur zouden inslaan? Of als ze het licht hadden opgemerkt en op zoek waren naar cash en bankkaarten? In hutten in het binnenland van Congo was ik nooit bang geweest, noch in het raamloze appartement waar ik tijdens de oorlog in Beirut had gebivakkeerd. Nu speelden horrorscènes door mijn hoofd, dacht ik aan de slachting die Freddy Horion met zijn kompaan had aangericht in de familie van een argeloze autohandelaar, aan de manier waarop Dick en Perry tekeergingen in Truman Capote's *In koelen bloede*.

Een schoenendoos vol sleutels had ik tijdens mijn zoektocht door het huis aangetroffen; niet één sleutel paste, op Hildekes deur noch op de mijne. En dus lag ze daar, vol vertrouwen te midden van de pluchen beesten op de kast en de kermisbeer op het elektrisch orgel, terwijl ik wist hoe weerloos ze was en dat ik haar niet zou kunnen beschermen tegen dieven en verkrachters.

Ik schoot herhaaldelijk wakker en telkens was de beklemming op mijn borst er weer, die gevoed werd door allerlei geluiden. Want het verlaten huis kwam tot leven als wij er waren, het piepte en kraakte, de verwarmingsbuizen tikten en zongen, de pomp in de kelder sloeg aan, een vogel krasste met zijn pootjes op het platte dak en achter die geluiden hoorde ik onmiskenbaar stappen op de trap. Tot die wegstierven, mijn hart niet langer in mijn keel klopte en ik opnieuw in slaap sukkelde.

's Ochtends was alles anders. Ik draaide de radiatoren open, deed Hildeke in bad, waste en droogde haar haren. Na het ontbijt zat ze rozig aan de tafel in de woonkamer, kaartspelelend tegen een denkbeeldige tegenstander, die ze soms vermanend toesprak. Ze won altijd.

Mijn vaders dood had een trein van pijnlijke herinneringen in gang gezet, ik was nog vol verdriet, maar ik vermande me, vanwege Hildeke. Dit was nog steeds haar thuis, wij hadden hier sinds papa's opname om de beurt het weekend met haar doorgebracht. Binnenkort zou ze dit allemaal verliezen.

Laatst hadden Rik, Wies en ik bij het keukenraam de verkoop van het huis besproken, uitkijkend op de achtertuin, waar een karmijnrood appeltje eenzaam aan de boom was blijven hangen. Plotseling klonk achter ons een schrille kreet: 'Nee!' Hildeke – meer zei ze niet. Al kon ze het landschap achter papa's dood niet ontcijferen, het beangstigde haar wel.

Rik had voorgesteld dat ik de documenten, brieven en foto's van mijn vader zou uitzoeken. 'Het lijkt me logisch dat jij die meeneemt,' had hij gezegd en dat vonden de anderen ook, geloof ik, want niemand had zich ertegen verzet.

'Ik ben in het bureau, hè?'

Hildeke was verdiept in haar kaartspel en knikte.

Het huis rook naar vocht. Zodra ik de gang in liep, rook ik het weer, en ook in mijn vaders bureau walmde het me tegemoet. Je raakte eraan gewend, maar het kroop in je kleren; in de trein terug naar Amsterdam schaamde ik me voor de ouwe lucht die om me heen hing. Water in de kelder – het mankement had zich al lang geleden gemanifesteerd. Volgens de buurman was dit een moerassig gebied en had niemand hier een kelder. Het conglomeraat van bevriende zelfstandigen dat mijn vader had geholpen bij de bouw van het huis was daar niet van op de hoogte geweest. In een poging het euvel te verhelpen had een van hen een lawaaierige pomp in de kelder geïnstalleerd, die volgens de buurman het grondwater van de hele wijk opzoog.

Zelf had ik nooit in dit huis gewoond, ik kende het alleen als bezoeker. Mijn familieherinneringen lagen verzonken in het domein met de acacia's, rozenperken, notelaars, fruitbomen en aalbessenstruiken aan het kanaal in Neerpelt, waar ik opgroeide.

Ik keek in alle kasten en laden van mijn vaders bureau, stapelde paperassen, schriften en brieven op de werktafel. Mijn vader was een bewaarder. Daarin verschilde hij diametraal van mijn moeder. Als we langskwamen vroeg ze steevast wat we later wilden hebben, dan zou ze onze naam erachterop schrijven. Ze liet niets van waarde na; ze had alles al weggegeven.

Nu ik door zijn documenten heen ging, was ik mijn vader dankbaar voor zijn bewaarzucht. Nieuwjaarsbrieven, school-

rapporten, gedichten, huwelijkstelegrammen, doopkaartjes, verfrommelde en opnieuw gladgestreken kattedelletjes – ik legde ze in de grote tas die ik had meegebracht. Af en toe gooide ik iets weg: een krantenknipsel, kopieën van brieven die hij met carbonpapier had getikt, kostenberekeningen van de huizen die hij in Neerpelt en Hasselt had gebouwd.

Zelfs de sigaren van nonk Phiel, broeder van de Onbevekte Ontvangenis van Maria in een klooster te Heerlen, had mijn vader bewaard. Soms zaten hij en nonk Phiel in het salon in Neerpelt tegen elkaar op te roken. Hofnar, Willem II – wij schoven de goudkleurige sigarenbandjes aan onze vingers, als ring. Nonk Phiel was meer dan vijfendertig jaar dood, de sigaren waren uitgedroogd en verkleurd, en hoewel de kast doortrokken was van hun geur, roken ze zelf nergens meer naar. Met kistjes en al kieperde ik ze in de vuilniszak.

Toen we in de keuken het middageten klaarmaakten, begon Hildeke te huilen.

‘Wat is er, lieverd?’

‘Mijn papa is dood.’

Ik was al bij haar, sloeg mijn armen om haar heen. ‘Ik ben ook verdrietig,’ zei ik, over haar haren strijkend, ‘hij was ook mijn papa.’

Dat leek ze niet te begrijpen want ze zei het nog eens, met meer nadruk, alsof ik iemand uit haar instelling was die niet op de hoogte was: ‘Mijn p is dood!’

Hoelang was het geleden dat we samen in het verzorgingstehuis waren? Mijn vader was ziek, urenlang zaten we aan zijn bed, hij reageerde nauwelijks op onze aanwezigheid en opeens hoorden we een borrelend geluid onder de lakens en vulde een doordringende geur de kamer. Tijdens het verschonen ontwaakte hij, vanop de gang hoorden we hem tekeergaan tegen de verpleegster. Hildeke en ik hadden elkaar

omhelsd en samen gehuild. Wat wist zij over de dood? Zo weinig. Maar terwijl ik haar die avond tegen me aan hield, realiseerde ik me: zij voelt ook dat papa niet lang meer zal leven.

Ze was veel kleiner dan ik, over haar hoofd heen keek ik naar buiten en zag dat het rode appeltje nog steeds aan de boom hing. ‘Kijk daar, een kerstbal.’

‘Waar?’

‘Daar!’

Ze lachte alweer.

Hildeke borg de kaarten op, haalde het mens-erger-je-niet-spel uit de kast en installeerde zich opnieuw aan de tafel. Secure handelingen, jarenlang getraind. Zo keurig als de kleren vanochtend over haar stoelleuning hingen, zoals ze haar flanelen pyjama opvouwde en onder haar hoofdkussens legde, het bed opmaakte, het raam openzette – ik herkende de bijna militaire routine van onze kostschooljaren.

Misschien had ze gehuild omdat ik haar vanochtend alleen had gelaten? ‘Ik kom bij jou zitten,’ zei ik, verhuisde de documenten van mijn vader naar de tafel in de woonkamer en vervolgde mijn sorteerwerk.

Hier en daar trof ik een hartenkreet van mijn moeder aan, of het begin van een dagboek waar ze na anderhalve pagina mee was opgehouden. Ze was drie jaar ouder dan mijn vader, zij kreeg al haar eerste liefdesbrief toen hij nog een nieuwjaarsbrief met engeltjes en glittersterren aan zijn moeder schreef. Haar vader was molenaar, ze was vereerd dat de ranke jongeman in de pofbroek en tweed blazer zijn oog op haar had laten vallen. Hij werkte als klerk bij de belastingen en bracht haar van de Grote Hei, waar de geur van mest over de velden hing, naar een statig herenhuis in het dorp aan de andere kant van het kanaal.

Vol elan waren ze aan hun leven in Neerpelt begonnen, hij

verstandig en vooruitziend, zij slagvaardig en doortastend. Hij had nog in de wieg gelegen toen zijn vader, die frontsoldaat was geweest tijdens de Eerste Wereldoorlog, op een nacht ten gevolge van gasvergiftiging overleed. Zijn moeder was weduwe gebleven, hij groeide op als enig kind tussen vrouwen, priesters en broeders in zwarte soutanes. Niet één man in een lange broek had een hand in zijn opvoeding gehad.

O bootje lief, vertrek zoo zacht gedwee en breng ons vele mooie matroosjes mee, wenste iemand hun in een huwelijkstelegram toe. Na twee snoezige, meegaande meisjes werd zijn eerste zoon geboren. Fonny – naar Alfons, de naam van zijn overleden vader. Een getalenteerd, turbulent, opstandig kind dat zijn weg niet zou vinden in het leven en hem zou confronteren met het gemis uit zijn jonge jaren: hij, de vaderloze, wist niet hoe hij vader moest zijn.

Zijn verloren zoon – van zijn negen kinderen werd die hem het liefst. Op zijn zevenenveertigste werd Fonny met priksporen in beide armen dood gevonden in zijn huurwoning aan de rand van Hasselt. Wij dachten meteen aan een overdosis, maar met zo'n simpele diagnose nam mijn vader geen genoegen. Telkens zou hij de klok terugdraaien, tot helemaal aan Fonny's geboorte, en trokken de schuldigen aan diens trieste lot in processie voorbij.

Mijn zussen hadden huilend Fonny's appartement leeggehaald. In de kast in de woonkamer trof ik de documenten aan die ze hadden meegenomen. Ook die bracht ik naar de tafel. 'Kijk,' zei ik tegen Hildeke en ik hield een foto van Fonny omhoog, uit de tijd dat hij nog goed was. Ze had haar naaigerief uit de kast gehaald en borduurde een voorbedrukt tafelkleed met de kleine kruissteek. Het was precisiewerk, verstrooid keek ze op en zei: 'Die is dood.' Ze had Fonny niet opgebaard gezien, zoals papa, zijn overlijden was voor haar abstract gebleven: een woord, een gemis.

Tijdens het naaien babbelde Hildeke in zichzelf. Ze praatte over haar belevenissen in de instelling, over haar beste vriendin Mia, over een tafelgenote die haar plaagde door de laatste schel hesp van de schaal te grissen, over een medebewoonster die haar in de slaapkamergang stiekem tikte met haar wandelstok, over de stuurse Guido op wie ze verliefd was.

‘Wat hoor ik daar allemaal?’

Ze giechelde betrapt. ‘Niks – ik zeg da zomaar.’

Dagboeken, agenda’s, foto’s, brieven, processen-verbaal – Fanny’s leven trok die middag in flarden aan me voorbij. Had mijn vader hier ooit naar gekeken? Ik vermoedde van niet. Sommige dingen zijn onomkeerbaar, dat weet een kind, maar mijn vader verzette zich zelfs tegen de meest flagrante feiten.

Mijn Poolse vriend Marek zou die zondag met een kennis uit Amsterdam komen om de spullen die ik had verzameld op te halen en dus speurde ik gestaag voort. Hildeke ging op maandag pas terug naar de instelling, ik zou zolang bij haar blijven.

Ik vond nog een doos met sleutels die op geen enkele deur pasten, zette de stoel met de hoge rugleuning van mijn grootmoeder klaar, zocht een stel gebloemde en goudomrande Bavaria-borden uit. Mijn ouders hadden de restanten van een uitgebrande Bavaria-fabriek gekocht in de Stock Américain, in een periode waarin het slecht ging met Fanny. Als het servies de maat was van hun verdriet, moet dat heel groot zijn geweest, want de borden stonden door het hele huis, tot in de kleerkasten.

Verder herinner ik me weinig van die dagen, behalve dat ik droevig was en ’s nachts bang. Hoe overtuigend hun stappen op de trap ook klonken, de inbrekers bleven weg. Eén keer schoot ik wakker met de gedachte dat ik mijn vaders kostenberekeningen van de huizen in Neerpelt en Hasselt niet had

mogen weggoaien; 's ochtends viste ik ze uit de papiermand.

Hildeke huilde soms en zei dan onveranderlijk: 'Mijn papa is dood.' Het was troostvol haar armen om mijn middel te voelen. Misschien huilde ze alleen maar om geknuffeld te worden? Ik liet haar koffiezetten, dat deed ze graag, en bracht haar af en toe een bord met schijfjes sinaasappel, een koekje of chocola, om haar blije gezicht te zien en haar ietwat theatraal 'Dank u wel!' te horen zeggen. Dobbelstenen rolden over de tafel, pionnen gleden over het ganzenbord en ze was weer in gesprek met haar medespelers.

Eén keer gingen we wandelen, arm in arm, warm ingeduffeld. Het was december, de geur van openhaardvuur uit de huizen die we passeerden blies de zielige vochtlucht uit onze jassen.

Die zondagmiddag schoof een bestelauto met een aanhangwagen langs het zijraam van de woonkamer en riep Hildeke: 'Daar zijn ze!' Marek en zijn kennis bleven maar even, ze wilden voor het donker thuis zijn. We wuifden hen uit voor het raam. Daar gaat mijn vaders leven, dacht ik. Hildeke huilde weer – alsof ze beseftte dat de ontmanteling van het ouderlijk huis hiermee was begonnen.

Ik kon me moeilijk voorstellen dat iemand op dit van vocht doortrokken huis zou vallen, maar uiteindelijk werd het verkocht aan een zwembadspecialist. Tijdens de verbouwing reden we er weleens langs en maakten stiekem foto's, die we elkaar toestuurd. In de voortuin verscheen een fontein. Dat vond Rik slim bedacht; volgens hem spoot die al het kelderwater de lucht in.